

RECONCILING THE MULTIPLE THEMES OF יוצר אור

We have already established that the ברכה of יוצר אור was recited in the בית המקדש. Did the content of the ברכה of יוצר אור that was recited in the בית המקדש resemble the present content of the ברכה? The reason to have some doubt lies in the structure of the ברכה. Almost every סידור breaks the ברכה into the following paragraphs: המאיר ואומרים את שם; ומקדישים וממליכים until תתברך צורינו; יפארוך סלה until לארץ יוצר המאורות until לקל ברוך and ה' ממקומו until קדוש, קדוש; ביראה. The first and last paragraphs appear to be related and the middle paragraphs appear to be related. If the ברכה as it is recited today was composed at one time by אנשי כנסת הגדולה, what concept did they believe linked the two sections?

The middle paragraphs are known as קדושה דיוצר. It is one of three forms of קדושה that are recited as part of תפלת שחרית. The other two forms of קדושה are the קדושה ובא לציון which is part of חזרת הש"ץ and קדושה דסדרה which is a part of גמרא. Because the גמרא makes few references to any form of קדושה as part of the תפלה, it is hard to date when any form of קדושה entered the סידור. Scholars such as Gershom Scholem maintain that all the forms of קדושה began to appear in the סידור as an outgrowth of the mystical movement known as Merkavah Mysticism. In Rabbinical literature the movement is described as involving those considered to be יורדי מרכבה. It was a movement in which its adherents would put themselves in such a mental state that they believed they entered the heavenly worlds and would report what they witnessed therein. In Scholem's opinion this movement began at approximately 100 B.C.E. Samples of the literature that developed from those experiences can be found in the different ספר היכלות.

The problem with Scholem's thesis is that the verses that make up the קדושה דיוצר are taken from ספר יחזקאל (ברוך כבוד) and ספר ישעיהו (קדוש, קדוש), books that were authored before the building of the Second בית המקדש. Both books were available to אנשי כנסת הגדולה. Moreover, the description of how the מלאכים recite those verses every day that are part of קדושה דיוצר contains very little detail about what goes on in the heavenly world in contrast to מרכבה literature. Consequently, קדושה דיוצר does not appear to be a תפלה that was an outgrowth of the kinds of experiences that are described in Merkavah literature.

A nexus between the description as to how the **מלאכים** recite קדושה each day and our reciting שמע קריאת may be found in the following excerpts from the גמרא:

מסכת חגיגה דף יד' עמ' א'—אמר ליה שמואל לחייא בר רב: בר אריא! תא, אימא לך מילתא מהני מילי מעליותא דהוה אמר אבוך: כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור, ואמרי שירה ובטלי, שנאמר (איכה ג') חדשים לבקרים רבה אמונתך. ופליגא דרבי שמואל בר נחמני, דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא ממנו מלאך אחד, שנאמר (תהלים ל"ג) בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם.

מסכת חולין דף צא' עמ' ב'—(בראשית ל"ב) ויאמר שלחני כי עלה השחר, אמר לו: גנב אתה, או קוביוסטוס אתה, שמתירא מן השחר? אמר לו: מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו. מסייע ליה לרב חננאל אמר רב, דאמר רב חננאל אמר רב: שלש כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום, אחת אומרת קדוש, ואחת אומרת קדוש, ואחת אומרת קדוש ה' צבאות. מיתיבי: חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה – בכל שעה, ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא – פעם אחת ביום, ואמרי לה – פעם אחת בשבת, ואמרי לה – פעם אחת בחודש, ואמרי לה – פעם אחת בשנה, ואמרי לה – פעם אחת בשבוע, ואמרי לה – פעם אחת ביובל, ואמרי לה – פעם אחת בעולם; וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות, שנאמר: (דברים ו') שמע ישראל ה' וגו', ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות, כדכתיב: (ישעיהו ו') קדוש קדוש קדוש קדוש ה' צבאות; ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה, עד שיאמרו ישראל למטה, שנאמר: (איוב ל"ח) ברן יחד כוכבי בקר, והדר: ויריעו כל בני אלקים! אלא: אחת אומרת קדוש, ואחת אומרת קדוש קדוש, ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות. והאיכא ברוך! ברוך – אופנים הוא דאמרי ליה, ואיבעית אימא: כיון דאתיהיב רשותא – אתיהיב.

These two excerpts provide a link between the various paragraphs that we recite within the ברכה of יוצר אור. In the same manner that we acknowledge the creation of a new sunrise each day, we also acknowledge that **מלאכים** are created each day for the purpose of reciting קדוש קדוש קדוש ה' צבאות. This explains the following wording in the ברכה:

יוצר מְשָׁרְתִים, וְאֲשֶׁר מְשָׁרְתֵי בָּלֵם עוֹמְדִים בְּרוֹם עוֹלָם, וּמְשִׁמְעִים בְּיָרְאָה יָחַד בְּקוֹל, דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וּמְלַךְ עוֹלָם.

Second, we learn that there is a connection between the קדושה that the **מלאכים** recite and שמע קריאת that we recite. Each are forms of שירה. In a period when תפלה is the form of עבודת ה', it becomes important to believe that the **מלאכים** are required to wait for us to say שירה before the **מלאכים** recite שירה. This leads to the following question: At the time that the בית המקדש stood and the שכינה resided therein was there the same theological need to be concerned with the workings of the heavenly world?

SUPPLEMENT

Examples of Merkavah Literature

פסיקתא רבתי (איש שלום) פרשה כ' ד"ה תנו רבנן אנכי

תנו רבנן – אנכי ה' אלהיך (שמות כ' ב') בשעה שעלה משה למרום, באותה שעה באתה ענן ורבצה כנגדו. לא היה יודע משה אם לרכב עליה אם לאחוז בה. מיד פתחה ונכנס בתוכה שנאמר ויבא משה בתוך הענן (שם / שמות / כ"ד י"ח) ויכס הענן (שם / שמות כ"ד / מ"ו) ונשאתו ענן והיה מהלך ברקיע. ופגע בו קמואל המלאך, שהיה ממונה על שנים עשר אלפים מלאכי חבלה שהם יושבים בשער הרקיע. גער במשה ואמר: מה לך בקדושי עליון, אתה ממקום הטנופות באת ומהלך במקום טהרה, ילוד אשה מהלך במקום אש. אמר לו משה: בן עמרם אני שבאתי לקבל תורה לישראל. כיון שלא הניחו, הכהו משה פצע אחד ואבדו מן העולם. והיה משה מהלך ברקיע כאדם שמהלך בארץ עד שהגיע למקום הדרניאל המלאך שהוא גבוה מחבירו ששים רבוא פרסאות וכל דיבור ודיבור שיוצא מפיו יוצאים בדיבור שנים ברקים של אש. פגע במשה, אמר לו מה לך במקום קדושי עליון. כיון ששמע קולו נבהל מפניו וזלגו עיניו דמעות וביקש ליפול מן הענן. באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ויצתה בת קול ואמרה לו להדרניאל: דעו שמימיכם אנשי מריבה אתם; כשביקשתי לבראות את אדם הראשון עשיתם לפני קטיגור ואמרתם מה אנוש כי תזכרנו (תהלים ח' ה') ולא עזבתם אותי עד ששרפתי מכם כתות באש, ועכשיו אתם עומדים במריבה ואין אתם מניחים אותנו ליתן תורה לישראל, שאילמלא אין ישראל מקבלין את התורה אין דירה לא לי ולא לכם. כיון ששמע הדרניאל כך אמר לפניו: גלוי וידוע לפניך שלא ידעתי שברשותך בא עכשיו אני אעשה לו שליח ומהלך לפניו כתלמיד לפני רבו. והיה מהלך לפניו עד שהגיעו לאשו של סנדלפון. אמר לו הדרניאל למשה: עד כאן היה לי רשות להלוך מכאן ואילך אין לי רשות להלוך מפני אשו של סנדלפון שלא ישרפני. כיון שראה משה את סנדלפון נבהל מפניו וזלגו עיניו דמעות ובקש ליפול מן הענן וביקש רחמים מלפני הקב"ה וענהו. בא וראה כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה באותה שעה ירד הקב"ה בעצמו מן כסאו ועמד לו לפני סנדלפון עד שעבר. ועל אותה שעה אמר ויעבור ה' על פניו וגו' (שמות ל"ד ו'). אמרו עליו על סנדלפון שהוא גבוה מחביריו מהלך חמש מאות שנה ומשתמש אחר המרכבה וקושר כתרים לקונו. וכי תעלה על דעתך שיודעים מלאכי השרת היכן הוא והלא כבר נאמר ברוך כבוד ה' ממקומו (יחזקאל ג' י"ב)? ואילו מקומו לא ראו, אלא משביע את הכתר ועולה ויושב בראש אדונו. ובשעה שיגיע כתר כל היילי מעלה מזדעזעים וחיות דוממות ונהמות כארי.

באותה שעה עונין כולם ואומרים קדוש קדוש קדוש ה' צבאות (ישעיה ו' ג') בשעה שהגיע לכסאו מתגלגלים גלגלי כסאו ומתרעשים אדני שרפרף וכל הרקיע כולם אוהזם חלחלה, בשעה שהוא עובר על כל היילי מרום וכתר שלו פותחים פיהם ואמרים ברוך כבוד ה' ממקומו (יחזקאל שם ג'//), בא וראה שבחו וגדולתו של הקדוש ברוך הוא בשעה שמגיע כתר לראשו מחזיק עצמו לקבל כתר מעבדיו, וכל חיות ושרפים ואופנים וגלגלי המרכבה וכסא הכבוד בפה אחד אומרים ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה (תהלים קמ"ו י').

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד קז ד"ה אמר ר' ישמעאל

אמר ר' ישמעאל, אשריכם ישראל כמה הם הביבין לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, כי בשעה שמלאכי השרת מבקשים לומר שירה למעלה תחלה באין סביבות כסא הכבוד נהרי אש וגבעות של להבה, ואומר להם הקב"ה ית' החרישו אלי כל מלאך ומלאך וכל חיה וחיה וכל אופן ואופן וכל שרף ושרף שבראתי עד שאשמע ואאזיל תחלה קול שירתן ותושבחתן של ישראל בני, שנאמר ברוך יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים, זהו פמלייתן של מלאכים. אימתי כבוד בשמים, כדכתיב רומה על השמים אלהים (בזמן) על כל הארץ כבודך (תהלים ג"ז). אלפים ורבבות של מלאכי השרת עומדים לימין הכסא וכנגדם לשמאל הכסא. ובין נהרי אש מקיפין ועומדין, ושרים הגדולים העומדים ממונים על כל גרוד וגרוד, ועל כל צבא וצבא מימין הכסא ומשמאל הכסא. ומלמדן לומר שירה וזמרה לכבודו של מלך מלכי המלכים הקדוש ב"ה ית', וכשמגיע זמן לומר שירה שמעיא"ל השר הגדול הנכבד והנורא עומד על חלוני הרקיע התחתון לשמוע ולהקשיב קול שירות ותשבחות העולים מן הארץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות להשמיע לבני ערבות. ומפני מה עושה כן? שאין רשות למלאכי השרת לומר שירה עד שפותחין תחלה ישראל בשירה, שנאמר רוממו ה' אלהינו והשתחוו להר קדשו, אלו מלאכי השרת, וכל מלאכי רקיע ורקיע כששומעין שירות ותשבחות שאומרין מלמטה, הן פותחין קדוש קדוש קדוש מלמעלה. ולמה נקרא שמו שמעיא"ל? מפני שהוא עומד בכל שער ושער ומשמיע קול שירות ותשבחות העולות מן הארץ מתוך בתי כנסיות ובתי מדרשות, לפני כל רקיע ורקיע, וחיות הקודש ואופנים ושרפים וכוכבי הדר. ולאחר שהוא שומע ומשמיע לכל מלאכי רקיע ורקיע מיד יורדין כתות כתות חיילות צבאות של מלאכי השרת בתוך נהרי אש ונהרי להבה ונהרי שלהבת, ומטבילין עצמם בהם מאה פעמים, ובאותה שעה בודקין עצמן שס"ה פעמים כמנין ימות החמה. וכי יש במלאכי השרת זוב וטומאה שצריכין טבילה? אלא אלה הם מלאכי השרת הממונים על מלאכות העולם שיורדים בכל יום ויום לשים שלום בעולם, ובשעה שמגיע זמן לומר שירה עולים לרקיע, ומפני ריחם של בני אדם שהם בעלי זוב וטומאה מטבילין עצמן באש ומציעים ומפארים עצמן באש ומדיחין ומזהירין עצמן באש ומקדישין עצמן באש, עד שעושין עצמן

להבין את התפלה

קדוש ומקודש טהור ומטהר וחוזרין והוין כמלאכי ערבות, ואח"כ קורין זה את זה ועולין בתוך נהרי אש זה ברשות זה ומתנגנין ונועעין עצמן באור זהרי ברקים, ואח"כ עולין בסולם של נהרי אש זה ברשות זה, בתהלה בשבת במזמור בצהלה ברנה עד שמגיעין אצל חיילי ערבות, אצל חשמלי טוהר, אצל כרובים ואופנים אצל חיות הקדש וגלגלי המרכבה, אצל הדורי פנים ובעלי כנפים ואצל כסא רם ונשא. ומיד הם ברתת בזיעה בטהרה בקדושה באימה בענוה, ומכסין פניהם בכנפיהן לבל יביטו דמותן לדמות הכבוד השוכן במרכבה. ועומדין כתות כתות של אלף אלפי אלפים וטירות של רבוא רבבות, ומחנות מחנות שאין להם חקר וצבאות לאין מספר. וכמה הרים של אש וגבעות של להבה לפני כסא הכבוד, ובאותה שעה יושב הקב"ה ית' על כסא הכבוד וכבודו מלא כל הארץ שנאמר מלא כל הארץ כבודו. ואף חיות הקדש מתקדשות ומתטהרות יותר מהם, וכל חיה וחיה קשור בראשה אלף אלפים כתרים של מיני מאורות ומתלבשות בלבוש אש ומתעטפות בלבוש להבה ומכסות פניהם בכנפיהם והקב"ה ית' חוזר פניו מהם. ומפני מה חיות הקדש ואופני הדר מתקדשין ומתטהרין ומתלבשין ומתעטפין מימי קדם יותר ממלאכי השרת ואופנים וחשמלים ושרפים וכרובים ובעלי כנפים וגלגלי מרכבה וצבא מעלה וכו' כל אלו מה"ש יש לכל אחד מהם ענין בפני עצמו, – מפני שהמרכבה נתונה על פניהן וכח השם על ראשיהן, ושכינה למעלה מהם ונהרי אש עוברים ביניהם. על כן הם מכוונים ומזורזין ומזוהרין ומטהרין ומיופין ומזוקקין באור שבע פעמים. וכולם באימה וביראה ובטהרה ובקדושה בקול אחד ובדבור אחד ובנעימה אחת. ולא זו בלבד אלא שנופלין מן המלאכים אלף אלפים וריבוא רבבות לתוך נהר דינור ונשרפין מפני שאין בהם מוקדם ומאוחר ומשפיל ומרים בשירה וקדושה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ית', ועוד כל מוקדם ומאוחר מחבירו בשירה נשרף לתוך נהר דינור. אף חיות הקדש אין בהם מוקדם ומאוחר מפני ששיעור קומתן כאחד וגבורתן כאחד, וארבע רגלי הכסא מכוונות זו כנגד זו וגלגל זה כנגד גלגל זה, ואופן זה כנגד זה וחיה זו כנגד זו וכנף זו כנגד זו, ופיהם פותחין בשירה גדולה באימה ביראה ברתת בזיעה בפחד ברעדה בטהרה בקדושה בקול רעש ובנעימה, ומשמשי המרכבה בקול שירות ותשבחות ותהלות. באותה שעה קדושים מקדישין טהורים מקלסין עירין מרוממין גלגלים מגדלים מלאכים מזמרין, ונחלקים לשלש שורות של אלף אלפי אלפים ורבוא רבוואן. כת אחת אומרת קדוש ונופלת על פניה, וכת אחת אומרת קדוש, וכת אחת אומרת קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. ומפני מה לא אמר ברוך כבוד ה' ממקומו מפני שהשכינה בכל מקום, ולעתיד לבוא השכינה חוזרת למקומה לקדושה ואומרת ברוך כבוד ה' ממקומו. סליק פרק מפרקי היכלות.

TRANSLATION OF SOURCES

'א-מסכת הניגה דף יד' עמ' א-Samuel said to R. Hiyya b. Rab: O son of a great man, come, I will tell you something from those excellent things which your father had said. Every day ministering angels are created from the fiery stream, and utter song, and cease to be, for it is written: (Eichah 3) 'They are new every morning: great is Your faithfulness. Now he differs from R. Samuel b. Nahmani, for R. Samuel b. Nahmani said that R. Jonathan said: From every utterance that goes forth from the mouth of the Holy One, blessed be He, an angel is created, for it is written: (Tehillim 33) 'By the word of the Lord were the heavens made; and all the host of them by the breath of His mouth.

'ב-מסכת חולין דף צא' עמ' ב-And the angel said: (Breishit 35) 'Let me go, for the day breaks. Jacob said to him, 'Are you a thief or a rogue that you are afraid of the morning?' He replied: 'I am an angel, and from the day that I was created my time to sing praises to the Lord had not come until now'. This supports the statement of R. Hananel in the name of Rab. For R. Hananel said in the name of Rab: Three divisions of ministering angels sing praises to the Lord daily; one proclaims: Holy, the other proclaims: Holy, and the third proclaims: Holy is the Lord of hosts. An objection was raised: Israel are dearer to the Holy One, blessed be He, than the ministering angels, for Israel sing praises to the Lord every hour, whereas the ministering angels sing praises but once a day. (Others say: Once a week; and others say: Once a month; and others say: Once a year; and others say: Once in seven years; and others say: Once in a jubilee; and others say: Once in eternity.) And whereas Israel mentions the name of G-d after two words, as it is said: Hear, Israel, the Lord etc., the ministering angels only mention the name of G-d after three words, as it is written: Holy, holy, holy, the Lord of hosts. Moreover, the ministering angels do not begin to sing praises in heaven until Israel have sung below on earth, for it is said: (Job 38) 'When the morning stars sang together, then all the sons of G-d shouted for joy! — It must be this: One division of angels says: Holy; the other says: Holy, holy; and the third says: Holy, holy, holy, the Lord of hosts. But is there not the praise of 'Blessed'?— 'Blessed' is recited by the Ophanim, a higher level of angel. Or you may say: Once permission has been granted, it is granted and the angels can mention the name of G-d after only two words.

Translation taken from the Davka CD- Soncino Classics